

Als b.v. dat de Schrift een gevoel van waarheid voor zich uitdraagt, dat menselijke getuigenissen de Schrift niet geloofwaardig kunnen maken, dat de Schrift uit Gods eigen mond tot ons is gevloeid.

Maar wat nut hebben deze citaten?

Prof. Haitjema gebruikt ze als stormram tegen een poort... die wagenwijd open staat.

Onze Gereformeerde Kerken hebben de waarheid, welke in die citaten wordt weergegeven, nooit betwist.

Zij hebben haar ook nooit vergeeten.

Zij leven er nog dagelijks uit.

Ook hier komt het weer aan het licht, dat Prof. Haitjema in een heel andere sfeer verkeert dan de onze.

In zijn kerk is een herinnering aan wat Calvijn in die citaten schreef, op haar plaats.

In de onze kan zij gelukkig geheel overbodig heeten.

Daarenboven raken deze citaten de kwestie van Assen niet.

Zij bewijzen niet, wat Prof. Haitjema wil bewijzen, n.l. dat de kerk besluiten gelijk te Assen genomen zijn niet mag nemen, want dat daardoor het gezag der kerk wordt „aangesleept“ „om den troon van Gods Waarheid te stutten“.

Over de roeping der kerk ten opzichte van het Schriftgezag gaat het dus.

Maar daarvan is in die citaten, door hem aan Calvijn ontleend, geen of slechts zijdelings sprake.

Prof. Haitjema verviel bij Calvijn in dezelfde fout als bij Junius.

Hij zocht weer op de verkeerde plaats.

Hij sloeg uitsluitend het eerste boek van Calvijn's Institutie op, waarin gehandeld wordt over de kennis van God als Schepper en waarin ook de leer aangaande de Schrift wordt uiteengezet.

Maar het kwam blijkbaar niet bij hem op ook eens het vierde boek te raadplegen, dat tot titel draagt: „Van de nuttigste middelen des heils“ en waarin Calvijn's leer van de kerk voorkomt.

Wie nu even nadenkt, zal toch moeten gevoelen, dat, indien hij iets anders wil weten over de taak van de kerk, hij daar en nergens anders moet wezen.

Het is uiterst moeilijk een redelijke verklaring te geven van Prof. Haitjema's verzuim in deze.

Dat hij met opzet het vierde boek der Institutie gesloten heeft gelaten, mag natuurlijk niet onbesteld.

Dat iemand in Junius niet geheel thuis is, is tot op zekere hoogte nog te vergeven, ofschoon men dan ook niet een denkbeeld van eigen fabriek met het gezag van Junius moet trachten te dekken.

Maar dat een Gereformeerd hoogleraar de Institutie van Calvijn niet als het ware in zijn hoofd heeft, daarvoor is bijna geen reden tot verontschuldiging aan te voeren.

En dat hij, wanneer hij tot de autoriteit van Calvijn de toevlucht neemt, zich niet de moeite getroost om diens hoofdwerk juist op die plaats op te slaan, waar men verwachten kan te vinden wat men zoekt, gaat in raadsetachtigheid nog hierboven uit.

Zulk een oppervlakkigheid door een adjektief te typeeren kan beter worden nagelaten.

Uit het vierde boek van Calvijn's Institutie zouden wij meerdere bewijzen kunnen aanvoeren.

Wij meenen echter, dat één citaat afdoende is.

In hoofdstuk I, paragraaf 10, zegt Calvijn: „Zoo hoog schat de Heere de gemeenschap van Zijn kerk, dat hij voor een overlooper en deserteur (desertore) van de religie houdt al wie zich van eenige christelijke gemeenschap (societate), welke de ware bediening van Woord en Sacrament be- tracht, halsstarrig vervreemt. Zoozeer beveelt Hij haar autoriteit aan, dat Hij bij schending daarvan oordeelt, dat Zijn eigen autoriteit wordt verkleind. Want het is geen kleine zaak, dat de kerk genoemd wordt de pilaar en vastigheid der waarheid en het huis Gods (1 Tim. 3:15). Met deze woorden geeft Paulus te verstaan, dat de kerk een trouwe bewaakster of beschermster (custos) der waarheid is, opdat de waarheid Gods in de wereld niet te gronde ga (ne intercidat), wijl God door haar dienst en arbeid de zuivere prediking van Zijn Woord heeft willen bewaren en Zichzelf aan ons heeft willen toonen als den Huisvader (patrem familias), terwijl Hij ons met geestelijke spijzen voedt en van alles voorziet, wat tot onze zaligheid strekt“.

Waar blijft Prof. Haitjema met dit citaat?

Als hij dit leest, moet hij dan Calvijn niet ten laste leggen, wat hij Assen voor de voeten wierp: „Veel vrouwen in de toekomst, en wat meer zegt, in Gods macht, waarmee Hij zorgt voor de autoriteit van Zijn Woord, had men blijkbaar niet“?

Moet hij met Calvijn niet spotten, gelijk hij met Assen spotte, dat op die manier „de troonzetel van Gods Waarheid maar vast gevestigd“ wordt?

Valt ook Calvijn niet onder zijn vonnis, dat hij het gezag der kerk „aansleept“ „om den troon van Gods Waarheid te stutten“?

Krasser dan Calvijn het heeft gedaan, kan men zich kwalijk uitdrukken.

Hij toch zegt, dat God de schending van de autoriteit der kerk toerekent als een

verkleining, een besnoeiing van Zijn eigen autoriteit.

En de autoriteit, haar verleend, bestaat hierin, dat zij is de getrouwe bewaarster of beschermster der waarheid.

Het woord „custos“, hier door bewaarster of beschermster gebruikt, sluit tweeërlei in.

De kerk als custos zorgt, dat de waarheid goed bewaard blijve, maar ook tegen aanvallen van buiten verdedigd worde.

En wat Calvijn er dan nog aan toevoegt is zóó sterk, dat wij haast eenige aarzeling moeten overwinnen om het hem na te spreken, n.l. dat de kerk door God als bewaarster of beschermster is aangesteld, opdat de waarheid Gods in de wereld niet te gronde ga.

Wat dunkt U, Prof. Haitjema, gaat Calvijn hierin niet veel verder dan het booze Assen?

Stel het U toch voor, dat volgens hem de kerk den ondergang van de waarheid Gods in de wereld moet verhinderen!!

Haast Gij U ook hier niet om te oordeelen: „Maar wat is dit „helpen“ van God en het gezag van Zijn Woord anders dan een aantasten van autoriteit, Die alleen Gods autoriteit blijven moet?“

In elk geval: Calvijn spreekt hier nog, nadat hij gestorven is, om te waarschuwen tegen de theorieën van Prof. Haitjema.

Calvijn had dan ook een heel ander kerkbegrip.

Hij zag in de kerk meer dan een verzameling van menschen.

Hij was ervan doordrongen, dat de kerk niet te denken is zonder den Heiligen Geest.

Dat de Heilige Geest de kerk tot een custos maakt.

Ja, dat, wanneer de Heilige Geest niet door de kerk werkte, de waarheid Gods op heel de wereld geen plaats meer zou vinden voor het hol van haar voet.

Maar aan een kerk, waarvan de Heilige Geest zich zóó bedient, stelt Calvijn dan ook de voorwaarde, dat zij „de ware bediening van Woord en Sacrament betracht“.

Gevoeglijk zouden wij het hierbij kunnen laten.

Het is uit wat wij aanvoerden klaar als de dag, dat Calvijn Prof. Haitjema als het ware in het aangezicht wederstaat.

Toch moeten wij er onze verwondering over uitspreken, dat Prof. Haitjema ook niet eens andere werken van Calvijn, al ware het dan slechts zijn commentaren, heeft ter hand genomen.

Indien hij alleen maar 1 Tim. 3:15, waarover hij naar aanleiding van Junius' beroep op de Schrift even spreekt, in de commentaren van Calvijn had opgezocht, zou hij reeds tot andere gedachten zijn gekomen of althans van Calvijn als „vader“ hebben afgezien.

Allereerst schrijft Calvijn daar, dat de kerk met den naam van „huis Gods“ wordt verwaardigd, omdat Hij ons niet alleen door genade tot kinderen heeft aangenomen, maar ook in ons midden woont (sed etiam in medio nostri habitat).

Zoo bezieet Calvijn in tegenstelling met Prof. Haitjema de kerk.

Hij beschouwt haar van uit de inwoning des Geestes.

En als Calvijn dan den schoonen titel (splendido titulo) „pilaar der waarheid“ verklaart, dan merkt hij op: „Want de gemeente is een pilaar der waarheid, omdat zij deze door haar dienst beschermt en verbreidt“.

Beschermt en verbreidt (tueatur et propagat).

Het beschermen gaat dus weer voorop.

Net als bij Junius.

Onmiddellijk laat Calvijn er op volgen, dat God niet zelf uit den hemel nederdaalt, noch ook dagelijks zijn engelen uitzendt om de waarheid bekend te maken, maar dat Hij dit doet door de herders.

Op den dienst der kerk in deze valt alzoo de volle nadruk.

Even verder komt hij er nog op terug. Daar leest men: „Alzoo van menschen kant heeten draagt de kerk de waarheid (sustinet ecclesia veritatem)“.

De kerk heeft haar taak dus zóó te volbrengen, dat het van menschen zijde bezien is, alsof de kerk de waarheid torst, of om in de taal van Prof. Haitjema te spreken: alsof de kerk de waarheid „stut“.

Het is bijna af Calvijn's afwijkingen als die van Prof. Haitjema voorzien heeft en ze met gebruik van de woorden, waarin zij zich uiten, bestrydt.

Nog veel meer teekent Calvijn bij dezen tekst aan, dat Prof. Haitjema in het ongelijk stelt.

Maar naar het ons voorkomt is dit genoeg.

En hoezeer Calvijn ook bij het oefenen van tucht tot voorzichtigheid en lankmoedigheid maant, van een slappe leertucht, gelijk door Prof. Haitjema wordt voorgestaan, is hij niet gediend.

Wie b.v. kennis neemt van zijn uitlegging op Titus 1:11, zal zich daarvan kunnen overtuigen. De herder, zoo heet het daar, moet op wacht staan, opdat niet verkeerde en schadelijke leeringen ongemerkt (tacitus) binnensluipen.

Calvijn is er dus geen voorstander van, dat men eerst zal wachten tot een dwaling in groote afmeting openbaar wordt.

Nee, dan eerst is de kerk trouw, wanneer zij acht geeft op zulke dwalingen, welke als op wollen sokken, schier onhoorbaar en onzichtbaar de kerk willen binnendringen.

Vooris kent Calvijn aan de kerk de bevoegdheid toe om hun, die zulke leeringen voorstaan, het zwijgen op te leggen en hen, zoo zij dit volstandig weigeren, ten minste van den omgang met de geloovigen te weren.

Ook hierin wordt Prof. Haitjema derhalve door Calvijn verloochend.

De zaak staat dus zóó.

Gronden uit de Schrift voerde Prof. Haitjema voor zijn gevoelen niet aan.

Junius heeft hij als „vader“ verloren.

Ook Calvijn ontviel hem als „vader“.

Het bleek niet, of hij nog andere „vaders“ had.

In dit opzicht hangt Prof. Haitjema's gereformeerdeheid wel in de lucht.

Onze Belgische Kerken.

Onlangs spraken wij in een andere rubriek ons leedwezen er over uit, dat er zooveel modernen en links-ethischen onder de protestanten in België gevonden worden.

Dr. Van Gheel, Gildemeester uit Den Haag en Dr. Van der Bruggen, vroeger predikant te Brussel, reageerden daarop.

De eerste verklaarde niet te weten, wat links-ethischen zijn.

De ander voelde zich tot sommige links-ethischen meer aangetrokken dan tot uiterste Gereformeerden.

Op zulk een basis valt er moeilijk te discussiëren.

Daarvan zien wij dan ook af.

Maar wel vragen wij de aandacht voor een schrijven van onze Gereformeerde Kerken te Antwerpen, Brussel en Gent, dat luidt:

Dezer dagen werd publiek gemaakt een aanvraag om steun voor „de Belgische Predikanten“.

Genoemde Kerkeraden achten zich verplicht er op te wijzen:

1. dat onder deze predikanten onderscheidenen zijn van weinig-positieve of zelfs van beslist vijandige gevoelens;

2. dat het niet geheel juist was te spreken van „de Belgische Predikanten“, terwijl die der Geref. Kerken in België van dezen steun niet gesloten zijn en haar Kerkeraden hierin niet zijn gekend;

3. dat indien het al uit Christelijke naastenliefde toch gewenscht mocht heeten enkele bepaalde predikanten van beslist Christelijke belijdenis te steunen, allen die de Geref. belijdenis zijn toegedaan, mogen bedenken dat de drie Geref. Kerken in België zelf noodlijdend zijn.

Men wete dus wel, dat onze kerken van de aangekondigde inzameling niet profiteren.

Bedenkt men daarbij, dat onze kerken financiële hulp zoo dringend noodig hebben, dan zal men zich van zijn roeping bewust worden, om eerst deze huisgenooten des geloofs afdoende te steunen.

Wij hebben er niets op tegen, dat men aanklopt voor noodlijdende Belgische predikanten.

Maar wel geordende liefdadigheid eischt, dat wij de zorg daarvoor aan andere kerken overlaten en zelf beginnen met onze eigen kerken van geestelijken leeftocht te voorzien.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Verbreking van verlovings.

Een onzer lezers doet me een paar vragen over het karakter van de verloving en het al of niet-geoorloofde der verbreking van deze verbintenis.

De vragen luiden: 1e. Moet aan een verloving, waarin men elkaar trouw zweert, dezelfde waarde worden toegekend als aan een huwelijk, dat door de burgerlijke overheid is voltrokken en waarover de kerk den zegen Gods heeft ingeroepen. Zoo ja, waarom wordt dan over het verbreken eener verloving door de kerk geen tucht geoefend? En 2e. Wanneer een onder gebod aangegane verloving wordt beschouwd, als het aangaan van verbond moet dan wie haar, om een of andere omstandigheid, verbreekt niet aangemerkt worden als een verbondsbreker?

Over het karakter van de verloving zou het wat te zeggen zijn. En daarbij zou dan blijken hoe onverantwoordelijk de lichtvaardigheid is waarmee men ook in onze kringen, maar al te dikwijls deze ernstige verbintenis sluit.

Ik moet me hier evenwel bepalen tot de mij gestelde vragen. Wie iets méér er over wensch te lezen, mag ik, als 't niet onbescheiden is, misschien verwijzen naar m'n boek „De man, die den Heere vreest“.

Ernstig is het karakter eener verloving onge- twijfeld.

Niet alleen om den invloed die ze, hetzij ten goede hetzij ten kwade, reeds op zichzelf en ook niet enkel om de gevolgen, die ze, bij verbreking en, in het andere geval, in het huwelijk hebben kan. Doch ook afgezien daarvan.

Ze is toch in den vollen zin des woords wat vrager haar noemt: een verbond, d.w.z. een verbintenis, opzettelijke en plechtige verbintenis, die beiden partijen bepaalde rechten geeft en zekere verplichtingen oplegt.

Die rech- den omge- Deze zijn

Ze raker eenige wet

Wie zich- lijk, en de ontsloten

doelen voe- Daaron- welijk zelf

En wie- brengt zich weloosheid

het dagelij- maakt, o

Doch ju- karakter g bereiding

het huwelij- Trouwen

terwijl het is, de verl

De tijd f- het zich f

huwelijk k- gebruik w

lande is z- Daaron-

ze het ver- met eethr

Ze zou- geven als l

Dat dit- het feit, da

willing v- dat men in

lei wijze b- Zooveel

verlovingen verbintenis

schuw teg- loving met

nen, waar- Van een

het huwelij- Al moet

gewaarschu- hartelijk lie

beleerstell- verkoelen

zoals ook- nissen zoel

weg, dat v- kan zijn.

Bij intier- hij zijn ver

zich vergis- voor waarn

of levensop- gaapt, dan

van God g- van andere

kannen kor- En in al

een misdaa- God, toch

alleen omd- had.

De werke- meer beant

driegen en- kelen in o

De heilig- men zijn w

terigname- Een derd

welken gro- van gedwo

op de zede- Het antw

Oefening- zede, maar

de vrager- tuchtsoefeni

gebod van- V.

UIT HE

Verworp

Met groot

tische profe

Belgie verv

De gunst

Daaron-

sende elem

Wij zijn

zoo sterk v

Al stond

zou zij toe

27-28 goe

Nu toeke-

wat er in l

Toch dun

drag het la

hebben geb

wanneer zij
als op wollen
baar de kerk

bevoegdheid
oorstaan, het
dit volstan-
gang met de
terhalve door

rof. Haitjema
oren.
r".
"vaders" had
ma's gerefor-

e rubriek ons
eelmodernen
aten in België

n Haag en Ds
it te Brussel,

en, wat links-

links-ethischen
reformeenden.
lijk te discus-

cht voor een
erken te Ant-

t een aanvraag
kanten".
verplicht er op

onderscheidenen
esist vrijzinnige

te spraken van
die der Geref.
uitgesloten zijn
gekend;

ke naastenliefde
epaalde pre-
enis te stennen,
gedaan, mogen
in België zelf

en van de aan-

ten financiële
dan zal men
den, om eerst
nde te stennen.
t men aanklopt
kanten.

eischt, dat wij
n overlaten en
ken van gees-

HEPP.

EN.

ar vragen over
het al of niet-
eze verbintenis.
een verlovings-
zelfde waarde
welk, dat door
en en waarover
roepen. Zoo ja
eken eener ver-
geoeffend? En
tegame verlovings-
n van verbond
andere omstan-
worden als een

loving zou hee-
zou dan bliken
dvaardigheid is
en, maar al te
sluit.

n tot de mij ge-
over wenschte
len is, misschien
t, die den Heer

verloving onge-

o ze, hetzij tot
zichzelf en ook
s, bij verbreking
huwelijk hebben

des woords wa-
d.w.z. een ver-
verbintenis, die
geeft en zeker

Die rechten en verplichtingen gelden niet alleen
den omgang gedurende den tijd der verlovings.
Deze zijn integendeel slechts bijkomstig.

Ze raken, wat het rechtstreeksche doel en de
eenige wetting der verlovings is: het huwelijk.
Wie zich verloven verbinden zich tot het huwe-
lijk, en de intieme omgang, die door de verlovings
ontloten wordt moet over en weer slechts be-
doelen voorbereiding van het huwelijk te zijn.

Daarom eischt de verlovings zoowel als het hu-
welijk zelf oprechte liefde en hartelijke trouw.

En wie lichtvaardig een verlovings verbreekt,
brengt zich daardoor onder het vonnis van trou-
weloosheid. Veel ernstiger nog dan wie zich in
het dagelijksche leven aan woordbreuk schuldig
maakt, of een verbond van vriendschap breekt.

Doch juist wat aan de verlovings zulk een ernstig
karakter geeft: dat ze verbintenis tot en voor-
bereiding van het huwelijk is, bewijst, dat ze met
het huwelijk zelf niet op één lijn staat.

Trouwens, dit volgt ook reeds uit het feit, dat,
terwijl het huwelijk een heilige instelling Gods
is, de verlovings enkel berust op zede.

De tijd ligt nog niet zoo ver achter ons, waarin
het zich formeel verloven lang vóór het tot een
huwelijk kwam, alleen in de hoogere standen in
gebruik was. En in tal van streken te platten
lande is ze nog altoos niet ingeburgerd.

Daarom zou de kerk zich ernstig vergripen, zoo
ze het verbreken eener verlovings op één lijn stelde
met echtbreuk, en met de tucht ging straffen.

Ze zou daarmee de volkszede gelijke autoriteit
geven als het Woord Gods.

Dat dit algemeen beseft wordt, blijkt reeds uit
het feit, dat men niet ten huwelijk gaat zonder be-
williging van en bevestiging door de kerk, maar
dat men in een verlovings diezelfde kerk op geenerlei
wijze betreft.

Zooveel nadruk als we tegenover lichtzinnige
verlovingen leggen op den ernst van zulk een
verbintenis — met evenveel nadruk moet gewaar-
schuwd tegen het op één lijn stellen van de ver-
loving met het huwelijk. Ook om praktische rede-
nen, waarop ik thans niet kan ingaan.

Van een verlovings kan dus niet gezegd wat van
het huwelijk wel geldt, dat ze ook onthoudbaar is.

Al moet hier voor lichtvaardigheid zeer zeker
gewaarschuwd, al moeten verloofden, die elkander
hartelijk liefhebben, loezien, dat ze niet om kleine
teleurstellingen en hindernissen hun liefde laten
verkoelen en haastig den band verbreken, maar,
zoals ook het huwelijk het eischt, zulke hinder-
nissen zoeken te overwinnen — dit neemt niet
weg, dat verbreking van een verlovings geboden
kan zijn.

Bij intiem omgang kan het blijken, dat men
bij zijn verlovings overijld te werk ging, dat men
zich vergiste, toen men zijn eigen genegenheid
voor waarachtige liefde hield, dat er in karakter
of levensopvatting een te groote en te diepe kloof
gaapt, dan dat er hope zou kunnen zijn op een
van God gewild en gelukkig huwelijk — om nu
van andere wettige hindernissen, die in den weg
kunnen komen, niet te spreken.

En in al zulke gevallen zou het een onrecht,
een misdadig zijn tegenover de andere partij en voor
God, toch de verbintenis aan te houden enkel en
alleen omdat men eenmaal zijn woord gegeven
had.

De werkelijkheid zou dan aan dat woord niet
meer beantwoorden, men zou de andere partij be-
driegen en tot slachtoffer maken en zichzelf wik-
kelen in een net van leugen.

De heiligheid van het huwelijk eischt dan, dat
men zijn woord van liefde en zijn belofte van trouw
terugneme.

Een derde vraag van denzelfden lezer luidt: „op
welken grond berust bij de kerk de tucht ingeval
van gedwongen huwelijk, op het 7de gebod of
op de zede?”

Het antwoord hierop kan kort zijn.
Oefening van kerkelijke tucht berust nooit op
zedes, maar altoos alleen op het Woord Gods; en
de vrager zal dan ook altijd, bij aankondiging van
tuchtsoefening in gevallen als hij bedoelt, het 7de
gebod van de wet Gods hebben hooren noemen.
V. F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Verworpen.

Met grooter meerderheid dan de meest optimis-
tische profeet dorst voorspellen is het Verdrag met
België verworpen.

De gunstigste raming was 30 tegen, 20 vóór.
Daarom lag in de cijfers 33—17 het verras-
sende element.

Wij zijn er dankbaar voor, dat de meerderheid
zoo sterk was.

Al stond de verwerping van te voren vast, zoo
zou zij toch met een verhoudingscijfer van b.v.
27—23 geen bevrediging hebben geschonken.

Nu teekende zich in de Eerste Kamer beter af,
wat er in het volk leeft.

Toch dunkt ons, dat bij een referendum het Ver-
drag het lang niet tot een derde der stemmen zou
hebben gebracht.

Het volksgeweten, waarover Kuyper zoo
gaarne sprak en dat niet mag ingeruild tegen den
volkswil, klopte in deze luid.

Het moge waar zijn, dat het volk in zijn breedste
lagen geen verstand had van allerlei details, welke
zich om het verdrag groepeerden, intuïtief voelde
het, dat aanneming van het Verdrag tegenover het
nageslacht niet kon worden verantwoord.

En aan dat intuïtieve leven blijven wij met
Kuyper hooge waarde hechten.

Hulde aan onzen Senaat, dat hij door schrik-
beelden als inmenging der mogendheden en op-
laaiend annexionisme in België zich niet liet terug-
houden om te doen, wat naar zijn vaste over-
tuiging in het belang van ons land was.

Hulde ook aan onzen Senaat voor de zelfbeheer-
sching, welke hij tegenover ophijsende stemmen
uit het buitenland bewaarde.

Geen woord is er gevallen, dat het Belgische
volk als zoodanig — de annexionisten niet te ver-
eenzelvigen met de Belgen! — aanstoot kan geven.

Integendeel, ook de verklaardste tegenstanders
spraken zich voor toenadering tot België uit en
waren bereid aan rechtmatige wenschen van Bel-
gië tegemoet te komen, alleen op een andere wijze
dan door dit Verdrag.

De verwerping staat niet op zichzelf.
Zij is niet los te maken van de discussies.

En in die discussies werd letterlijk door iedereen
spreker aan België de hand toegestoken.

Slechts aan enkele voorstanders van het Verdrag
is het te wijten, dat dit niet op een meer officiële
wijze geschiedde.

Oud-minister Colijn had in zijn rede, die van
hoogen staatsmanszin getuigde, de gedachten, ja
de formuleringen daarvoor reeds aan de hand
gedaan.

Hij wees den weg, welken ons land in de toe-
komst zal hebben te volgen.

En het is te bejammern, dat door de tegen-
werking van twee ziekelijke internationalisten, de
heeren Wibaut en Van Embden, onmiddellijk na
de verwerping geen motie kon worden ingediend,
waarin onze vriendschappelijke gezindheid jegens
België zich uitte.

Maar ook zonder die motie is het voor het hui-
tenland duidelijk genoeg, dat er met Nederland te
redeneeren valt.

De konsequentie van de verwerping strekt zich
voor het Kabinet alleen uit tot het heengaan van
minister Van Karnebeek.

De waardeering, welke hem is gebracht, komt
hem volkomen toe.

Hij heeft in kritieke tijden ons land onvergete-
lijke diensten bewezen.

Wij zouden er niet gaarne aan meedoen den
dooden leeuw een schep te geven.

Trouwens, de heer Van Karnebeek is allesbe-
halve een doode leeuw.

Wij zien hem, zoo God wil, den een of anderen
tijd in het departement van Buitenlandsche Zaken
terugkeeren.

Maar een intermezzo kan voor geen enkelen
staatsman, ook voor den heer Van Karnebeek, geen
kwaad.

De Belgische kwestie moet eens met andere oogen
bekken.

De heer Van Karnebeek moge zich teleurgesteld
gevoelen, hij mag de verwerping geenszins als on-
dank beschouwen.

Ook achten wij het een zegen, dat pogingen om
van het Belgisch Verdrag een partijkwestie te
maken, zijn mislukt.

Moge het blijken, dat de onderlinge hoogachting
tusschen hen, die nu binnen één en dezelfde partij
tegenover elkander hebben gestaan, niet heeft
geleden.

Men eerbiedige elkanders motieven.

Misschien zullen enkele buitenlandsche persorga-
nen zich als vulkanen openbaren.

Maar de lava, daardoor uitgeworpen, is onschad-
delijk, als men van onzen kant slechts zijn kalme
behoudt.

Voor vlammenenden toorn schrikke men niet.

Ons volk heeft in het verleden wel voor heeter
vuren gestaan.

Doch hulp van God verkregen hebbende, staan
wij tot op dezen dag.

HEPP.

Onze leeningspolitiek.

Onlangs heeft de Kamer van Koophandel te Am-
sterdam de vraag besproken of het gewenscht is
om bij het leenen van geld aan het buitenland,
voorwaarden te stellen ten behoeve van onze
industrie.

Een zeer belangrijke vraag, al moet er direct
aan toegevoegd worden, dat deze zaak zeer laat
ter sprake komt. Gedurende de laatste jaren zijn
hier iedere maand een paar buitenlandsche leenings-
aan de markt gekomen en langs dezen weg
zijn de miljoenen bij tien- en honderdtallen naar het
buitenland gegaan.

Pas thans wordt de vraag gesteld (als mosterd
na den maaltijd) of we ook verstandig gedaan zou-
den hebben met het stellen van voorwaarden ten
behoeve van de industrie.

Doch niet alleen het tijdstip waarop deze vraag

gesteld is, maar ook het antwoord, dat er op ge-
geven wordt, wekken weinig bewondering.

Feitelijk komt het heele antwoord, dat de rap-
porteur, Mr v. Hall geeft, neer op een pleidooi
voor vrijhandel met aanvaarding van alle conse-
quenties daarvan.

De rapporteur spreekt over het groote voordeel
van een omvangrijk buitenlandsch effectenbezit,
een voordeel, dat zeker niet miskend mag worden.
Maar feitelijk gaat het daar niet over, dit punt zou
pas ter sprake komen, indien vaststond, dat wij,
door het stellen van bovengenoemde voorwaarden,
het voorrecht om te mogen leenen zouden moeten
missen.

Daar komt bij, dat deze zaak ook een keerzijde
heeft. Niet altoos is een groot buitenlandsch ef-
fectenbezit een voordeel, zeer velen weten daarvan
te getuigen.

Gezien van nationaal standpunt is er zelfs zeer
veel tegen te zeggen, dat ons volk voor een groot
deel zijn spaarpenningen belegt in buitenlandsche
waarden. Nederland heeft naast de eigen industrie,
die nog steeds met geldgebrek heeft te kampen,
een prachtig beleggingsveld in de koloniën. Wij
hebben tot taak om Oost- en West-Indië ook eco-
nomisch tot ontwikkeling te brengen en deze taak
stelt groote eischen aan onze kapitaalmarkt.

Door nu in zeer belangrijke mate ons kapitaal
uit te leenen aan de omringende landen tegen
geen andere voorwaarde dan dat we gedurende
enkele jaren één à twee procent meer dan de
normale rente ontvangen, brengen we ons zelf in
een toestand van onvermogen ten opzichte van
bovengenoemde taak.

Reeds thans schijnt het, dat er moeilijk vol-
doende Nederlandsch kapitaal te vinden is om
Suriname tot bloei te brengen en zijn het de
Amerikaansche financiers, die onze taak hebben
overgenomen.

Dit is niet enkel te betreuren om nationale en
ideële motieven, maar vooral om economische.

Als regel koopt een onderneming in de koloniën
werktuigen en benodigdheden in het land, dat
het kapitaal gaf en waar de zetel is. Vandaar komt
ook het personeel en daar komen de producten
ter markt.

Bezien in dit licht, is het koopen van veel bui-
tenlandsche effecten geen onvermengd voordeel en
Mr v. Hall is zeker eenzijdig geweest door enkel
op de voordeelen te wijzen.

Ook verder komen er in genoemd rapport op-
merkingen voor, waarover en waartegen veel te
zeggen valt.

Enkele praktische bezwaren deelen wij. Het valt
niet gemakkelijk, om het verband te leggen tus-
schen de leening van geld en de levering van in-
dustrie-producten, omdat het niet de mannen van
de industrie maar de bankiers zijn, die de leening
bezorgen.

Als we ons niet vergissen dan ligt hier juist
het zwakke punt van het rapport aan de Am-
sterdamsche Kamer van Koophandel.

Het rapport stelt zich te veel op het oude indi-
vidualistische standpunt der oude liberale economie.

Het is frappant te zien hoe een verkeerd be-
ginsel hier in een bij uitstek praktische en finan-
tiële kwestie op een dwaalspoor voert.

Mr v. Hall redeneert aldus: de bankiers stellen
de voorwaarden voor de leening vast, zij doen
dit zooveel mogelijk in hun eigen voordeel en
hebben er geen belang bij om voorwaarden ten
behoeve van de industrie te stellen. De bankier
moet houden de volle vrijheid om te handelen
in zijn eigen belang en het publiek moet ook die
vrijheid hebben.

Dit is in 't kort de gedachtengang van het
rapport.

Indien deze zelfde kwestie eens bezien ware
bij het licht van de christelijke beginselen, hoe
geheel anders zou het resultaat geweest zijn.

Allereerst zou dan wegvallen de bijna bijgeloo-
vige vrees voor al wat bescherming schijnt. Waar zulke
grootte nationale belangen op het spel staan, zou
zeer zeker een wenk of een maatregel van de
Overheid niet misplaatst zijn. De Overheid doet
het mogelijke en onmogelijke om een leger van
werklozen aan werk te helpen en er zou zeker
geen bezwaar zijn om onze leeningspolitiek daar-
aan dienstbaar te maken.

In de tweede plaats zou deze kwestie gezien
moeten worden in verband met onze volkseenheid.
Fantasten mogen de heele wereld als één huis-
houding zien, ondanks alle samenhang van be-
langten blijft toch ieder volk als eenheid, ook als
economische eenheid bestaan.

Daarom mag ook ten dezen de bankier niet enkel
letten op eigen direct belang, maar hebben onze
grootte financiers te rekenen met het feit, dat wij
als volk een economische eenheid vormen.

Het beginsel van het solidarisme, dat het Chris-
tendom predikt, zou hier tot beter resultaat ge-
voerd hebben dan het individualisme en de dog-
matische vrijhandelsgedachte der oude school ge-
daan hebben.

Of dit geen moeilijkheden bij de uitvoering ge-
bracht zou hebben? Ongetwijfeld wel, doch deze
waren niet onoverkomelijk.

Ook in andere landen zijn deze moeilijkheden met
goed gevolg overwonnen.